
WSCHODNI ROCZNIK HUMANISTYCZNY
TOM XX (2023), №2
s. 9-21
doi: 10.36121/vnagirnyy.20.2023.2.009

Vitaliy Nagirnyy
ORCID 0000-0003-4360-7729
(Uniwersytet Jagielloński)

O otoczeniu Światosława Olegowicza, księcia nowogrodzko-siewierskiego

Streszczenie: W artykule dokonano próby rekonstrukcji najbliższego otoczenia księcia Światosława Olegowicza w okresie jego rządów w Nowogrodzie Siewierskim. Analiza zachowanych źródeł pozwoliła wyłonić sześć takich osób: Wasyla Połoczanina, Mirosława wnuka Chilicza, Kosniatkę, Piotra Illicza, Sudomira Kuczebicza i Gorena. Wszystkie te osoby pojawiają się na stronach źródeł ruskich w bardzo wąskim przedziale czasowym obejmującym lata 1146–1147, tj. sam początek rządów księcia w grodzie nad Desną. Pierwszy z nich – Wasyl Połoczanin – wywodził się z ziemi połockiej i na służbie w Światosława mógł pojawić ok 1143 roku. Przed 1146 rokiem osiągnął już wysokie stanowisko, najprawdopodobniej wojewody. Swoje obowiązki pełnił do sierpnia 1146 roku, kiedy zdradził swego władcę i przeszedł na stronę elit kijowskich. Drugi – Mirosław – był wnukiem nieznanego bliżej Chilicza. Brak jest natomiast podstaw do jego utożsamienia z Mirosławem Andrejewiczem z otoczenia księcia kijowskiego Wsiewołoda Olegowicza. O Mirosławie wiadomo, że latem 1146 roku przebywał ze swym księciem w Kijowie i był jednym z dowódców drużyny Światosława. Podobnie jak Wasyl Połoczanin, zdradził swego suzerena i powiązał swój dalszy los z kijowskimi elitami. Do najbardziej zaufanych ludzi z otoczenia Światosława należeli Kosniatko i Piotr Illicz. Kosniatko w drugiej połowie 1146 roku w imieniu swojego księcia prowadził rozmowy z czernihowskimi Dawidowiczami i zdołał uchronić Światosława przed spiskowcami. Kontekst informacji latopisarских pozwala na ostrożne przypuszczenie, że mógł wywodzić się z ziemi czernihowskiej. Piotr Illicz swoją karierę rozpoczął jeszcze przy dworze ojca Światosława, Olega Światosławowicza. Później przeszedł na służbę do Światosława i pozostawał na niej aż do swego zgonu 13 kwietnia 1147 roku w wieku 90 lat. Nie wiadomo dokładnie jakie stanowisko zajmował przy dworze Światosława, można jednak domyślać się, że był jednym z doradców księcia nowogrodzko-siewierskiego. O dwóch ostatnich z wymienionych osób – Sudomirze Kuczebiczu i Gorenie – wiadomo jedynie, że w 1147 roku pełnili funkcje wojewodów na służbie w Światosława Olegowicza i z ramienia księcia dowodzili oddziałem sojusznicznych Połowców podczas wyprawy do ziemi smoleńskiej. Ich pochodzenie nie jest znane. Z pewną ostrożnością można wysnuć tezę, że Sudomir

niał korzenie koczownicze, prawdopodobnie połowieckie. Być może z ludów koczowniczych wywodził się także Goren.

Słowa kluczowe: książe nowogrodzko-siewierski, Światosław Olegowicz, Wasyl Połochanin, Mirosław, Kosniatko, Piotr Illicz, Sudomir Kuczebicz, Goren, elity ruskie.

About the entourage of the Prince of Novgorod-Siversk Svyatoslav Olegovich

Annotation: The article attempts to reconstruct the closest entourage of Prince Svyatoslav Olegovich during his reign in Novgorod-Siversk. The analysis of the surviving sources made it possible to identify six of these persons: Vasyl Polochanin, Khilich's grandson Mirosław, Kosniatko, Petr Illyich, Sudomir Kuczebich and Goren. All these people appear in the Ruthenian sources in a very narrow time frame, covering the years 1146–1147, i.e. the beginning of the prince's rule in the city on the Desna River. The first of them – Vasyl Polochanin – originated from the land of Polotsk and may have entered Svyatoslav's service around 1143. Before 1146 he had already reached a high position, most likely that of voivode. He fulfilled his duties until August 1146, when he betrayed his ruler and went over to the side of the Kyivan elite. The second – Mirosław – was the grandson of Khilich, a man, about whom almost nothing is known. However, there is no reason for identifying him with Mirosław Andreevich from the entourage of Prince of Kyiv Vsevolod Olegovich. It is known that Mirosław stayed with his prince in Kyev in the summer of 1146 and was one of Svyatoslav's warlords. Like Vasyl Polochanin, he betrayed his suzerain and tied his further fate to the Kyivan elite. Kosniatko and Petr Illyich were the most trusted men in Svyatoslav's entourage. Kosniatko negotiated on behalf of his prince with the Davidovichs of Chernihiv in the second half of 1146 and managed to protect Svyatoslav from the conspirators. The context of the chronicle data allows to assume that he may have originated from the land of Chernihiv. Petr Illyich began his career at the court of Sviatoslav's father, Oleg Svyatoslavovich. He later entered the service of Svyatoslav and remained there until his death at the age of 90 on 13 April 1147. It is not known exactly what position he held at the court of Svyatoslav, but it can be assumed that he was one of the advisers to the Prince of Novgorod-Siversk. When it comes to the last two men, Sudomir Kuczebich and Goren, we can only learn from the chronicles that they were the voivodes of Svyatoslav Olegovich in 1147 and were appointed commanders of a detachment of the allied Cumans during the campaign to the land of Smolensk. Their origins are unknown. One can hypothesise that Sudomir had nomadic roots, probably of Cuman origin. It is possible that Goren also originated from nomadic peoples.

Keywords: prince of Novgorod-Siversk, Svyatoslav Olegovich, Vasyl Polochanin, Mirosław, Kosniatko, Petr Illyich, Sudomir Kuczebich, Goren, Ruthenian elites.

Książę Światosław Olegowicz stosunkowo często pojawiał się na stronach latopisów ruskich, szczególnie w okresie jego rządów w Nowogrodzie Siewierskim (1146–1157, z przerwami). Mimo tego, działalność polityczna tego władcy ruskiego nie cieszy się szczególnym zainteresowaniem historyków.¹ To samo można powiedzieć o jego najbliższym otoczeniu, które dotychczas nie było przedmiotem badań naukowych. W niniejszym artykule spróbuję uzupełnić tę lukę i nakreślić sylwetki osób, przebywających na służbie u Światosława Olegowicza podczas jego panowania w Nowogrodzie Siewierskim.

¹ Jedynym znanym mi autorem, który poświęcił dość szczegółową uwagę polityce Światosława Olegowicza, był kanadyjski badacz Martin Dimnik, zob.: M. Dimnik, *The dynasty of Chernigov, 1146–1246*, Cambridge 2003, s. 26–39, 48–51, 54–59, 69–70, 75–81, 85–90, 101–104.

***

Wasył Połoczanin (Василь Полачанинъ). Pierwsza część jego określenia osobowego – Wasył – jest imieniem, wywodzącym się od greckiego βασιλιάς („cesarski”)². Znane było na Rusi już w końcu X wieku, a w wiekach XI–XIII było jednym z najpopularniejszych imion jak wśród Rurykowiczów tak w środowisku bojarским.³

Latopisarz ruski nie wymienił patronimu Wasyla przez co nie ma możliwości wyjaśnienia jego rodowodu oraz możliwego rodzeństwa. Można jednak ustalić jego powiązania z położonym nad Dźwiną Połockiem. Przydomek Wasyla – „Połoczanin” – wyraźnie wskazuje, że wywodził się z ziemi połockiej.⁴

Wasył Połoczanin występuje w *Latopisie kijowskim* pod 6654 (1146/1147) rokiem.⁵ Wspomniano o nim przy opisie wydarzeń, które miały miejsce w Kijowie po śmierci księcia Wsiewołoda Olegowicza (I VIII 1146).⁶ W ostatnich dniach swego życia Wsiewołod przekazał tron kijowski swojemu bratu, Igorowi Olegowiczowi. Żeby okazać wsparcie nowemu władcy kijowskiemu, do stolicy Rusi ze swoją drużyną przybył także najmłodszy z Olegowiczów, książę Nowogrodu Siewierskiego, Światosław. W obliczu dużego zagrożenia ze strony władcy perejasławskiego, Izjasława Mścisławowicza, Igor poczynił kroki, żeby zaręczyć się wsparciem innych swoich krewnych – czernihowskich Dawidowiczów, a także miejscowych elit. Pierwszy cel udało się osiągnąć i Dawidowicze ślubowali wierność Igorowi. Próba zaręczyć się wsparciem możnowładców kijowskich była natomiast mniej skuteczna. Najbardziej wpływowi reprezentanci miejscowego bojarstwa, m. im. tysięcznik Uleb oraz Iwan Wojtiszcz, początkowo stanęli po stronie Igora, ale bardzo szybko zmienili swoje stanowisko i poparli księcia perejasławskiego Izjasława Mścisławowicza.⁷ Co więcej, potrafili przeciągnąć na swoją stronę nawet drużynników Światosława Olegowicza. Wśród nich okazał się także Wasył Połoczanin: „а въ Стославли полкоу . Василь Полачанинъ”.⁸

Latopisarz nie pisze wprost o pozycji jaką Wasył Połoczanin zajmował w otoczeniu Światosława Olegowicza. Można jednak uważać, że była ona dość wysoka. Przemawiają za tym dwa fakty. Po pierwsze, Wasył wymieniony jest na pierwszym miejscu wśród drużynników księcia nowogrodzko-siewierskiego. Po drugie, zwolennikom

² *Księga imion i świętych*, oprac. H. Fros SJ, F. Sowa, t. 1: A–C, Kraków 1997, kol. 375–376; Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська, *Власні імена людей. Словник-довідник*, Київ 2005, s. 45.

³ T. Skulina, *Staroruskie imiennictwo osobowe*, cz. 2, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974, s. 226–228; А. Ф. Литвина, Ф. Б. Успенский, *Выбор имени у русских князей в X–XVI вв. Династическая история сквозь призму антропонимики*, Москва 2006, s. 482–494.

⁴ *Redakcja hiračka Latopisu kijowskiego nazywa Wasyla „Полачанинъ”, a redakcje Chlebnikowska i Pogodzińska – „Полочанинъ”. Ипатьевская летопись, [w:] *Полное собрание русских летописей*, т. 2, Санкт-Петербург 1908, kol. 325 i przyp. 14.*

⁵ *Ibidem*, kol. 325

⁶ O chronologii omawianych wydarzeń zob.: Н. Г. Бережков, *Хронология русского летописания*, Москва 1963, s. 147.

⁷ Szerzej o tym w: M. Dimnik, *The dynasty of Chernigov, 1146–1246*, s. 19–23; V. Nagirnyy, *Urzednicy ziemi kijowskiej od drugiej połowy XI do pierwszej połowy XIII wieku. Studium prozopograficzne*, Kraków 2021, s. 110–111. Tam też biogramy Uleba (s. 110–113) i Iwana Wojtiszcz (s. 154–159).

⁸ *Ипатьевская летопись*, kol. 325. Według XIX-wiecznego rosyjskiego historyka Siergieja Sołowjowa, Wasył Połoczanin należał do otoczenia Wsiewołoda Olegowicza. С. М. Соловьев, *История России с древнейших времен*, кн. 1, т. 1–2, Москва 1959, s. 498. Cytowany fragment latopisu świadczy wyraźnie, że Połoczanin w 1146 roku przebywał na służbie nie u Wsiewołoda, lecz u jego brata, Światosława Olegowicza.

Izjasława zależało na przecignięciu go na swoją stronę. Widzieli w nim zatem cennego sojusznika. To wszystko skłania do przypuszczenia, że Połoczanin był osobą dość wpływową, być może jednym z głównych dowódców drużyny Światosława Olegowicza.

W dalszej części opowieści latopisarz nie wspomina więcej Wasyla. Mimo tego, z dużym prawdopodobieństwem można przypuszczać, że Połoczanin był wśród tych bojarów, którzy „къ Игоревѣ же и къ братоу его Стославоу . почаша лествю молвити. рекоуче поѣди противоу . Изаславоу”⁹, a różnie „поверга стагы” w obliczu zbliżających się pułków perejasławskich.¹⁰ To właśnie ich postawa doprowadziła do klęski Igora Olegowicza i utraty przez niego tronu kijowskiego, a także do ucieczki do Kijowa Światosława Olegowicza. Nie będzie także przesadnym uważać, że po zajęciu stolicy Rusi przez Izjasława Mściśławowicza, Wasyl Połoczanin, podobnie jak Uleb czy Iwan Wojtiszcz, przeszedł na służbę do nowego władcy kijowskiego.

Z krótkich informacji latopisarskich na temat Wasyla Połoczanina nie da się wyjaśnić, kiedy i przy jakich okolicznościach znalazł się on na służbie w Światosława Olegowicza. Być może doszło do tego ok 1143 roku. Wiemy, że w tym roku było zawarte małżeństwo między synem Wsiewołoda Olegowicza, Światosławem, a córką księcia połockiego Wasylka Światosławowicza.¹¹ Samo wesele odbyło się w Kijowie i na nim byli obecni wszyscy Olegowicze („скоупишасѧ братьѧ всѧ”)¹², w tym też Światosław Olegowicz. Z kolei, księżniczce połockiej zapewne towarzyszył liczny orszak Połoczan. Nie możemy wykluczyć możliwości, że wraz z orszakiem połockim do Kijowa przybył i Wasyl Połoczanin. Mógł wówczas spotkać się ze Światosławem Olegowiczem i pozostać u niego na służbie. Podkreślić jednak należy, że jest to jedynie przypuszczenie, nie poparte poważniejszymi argumentami.

W starszej literaturze naukowej spotkać także można próbę utożsamienia Wasyla Połoczanina z Wasylem, posadnikiem księcia kijowskiego Świętopełka Izjasławowicza we Włodzimierzu (47 lat) między wzmiankami na temat posadnika Wasyla (odnotowany w *Powieści Minionych Lat* pod 6605 (1097/1098) rokiem¹⁴, a w rzeczywistości przy opisie wydarzeń z początku sierpnia 1099 roku¹⁵) oraz Wasyla Połoczanina. W związku z powyższym uważam, że nie ma poważniejszych podstaw do utożsamienia tych postaci.

O możliwych związkach rodzinnych Wasyla Połoczanina nie da się powiedzieć niczego konkretnego. W latach 50-ch i 60-ch XII wieku na stronach latopisów ruskich pojawia się kilka osób z patronimem Wasylewicz. Pod 6667 (1159/1160, prawidłowa data 1158/1159¹⁶) rokiem w *Latopisie kijowskim* wspomniani Hawryło Wasylewicz i Żyrosław Wasylewicz.¹⁷ Pierwszy z nich należał do otoczenia władcy Dorohobuża, Wło-

⁹ *Ипатьевская летопись*, kol. 325.

¹⁰ *Ibidem*, kol. 326.

¹¹ *Ibidem*, kol. 313; *Лаврентьевская летопись*, [w:] *ПСРЛ*, т. 1, Ленинград 1926–1928, s. 310. Л. Войтович, *Княжа доба на Русі: портрети еліти*, Біла Церква 2006, s. 401.

¹² *Ипатьевская летопись*, kol. 313.

¹³ С. М. Соловьев, *История России с древнейших времен*, кн. 1, т. 1–2, s. 498.

¹⁴ *Ипатьевская летопись*, kol. 247; *Лаврентьевская летопись*, s. 272.

¹⁵ W sprawie chronologii zob.: М. С. Грушевский, *Волынский вопрос, 1097–1102 г.*, Киев 1891, s. 24; Л. В. Войтович, *Галицько-волинські етюди*, Біла Церква 2011, s. 126–127.

¹⁶ Н. Г. Бережков, *Хронология русского летописания*, s. 170–171.

¹⁷ *Ипатьевская летопись*, kol. 497.

dzimierza Andrejowicza, drugi przebywał na służbie w księcia Mścisława Izjasławowicza, władającego we Włodzimierzu na Wołyniu. Dekadę później, pod latopisarską datą 6678 (1170/1171), a w rzeczywistości przy opisie wydarzeń z marca 6676 (1168/1169) roku¹⁸, odnotowano dwóch braci Wasylewiczów – Kosniatina i Jaruna.¹⁹ Obaj należeli wówczas do otoczenia władcy kijowskiego Mścisława Izjasławowicza. Każdy z owych Wasylewiczów, hipotetycznie, mógł być potomkiem Połoczanina. Jednak ze względu na brak wystarczających dowodów na poparcie takiego przypuszczenia, kwestia ustalenia możliwych potomków Wasyla musi pozostać otwarta.

Szczupłość danych źródłowych nie pozwala na bardziej szczegółową rekonstrukcję biogramu Wasyla Połoczanina. Można ustalić jedynie, że pochodził z ziemi połockiej i znalazł się na służbie u Światosława Olegowicza nie później niż w połowie 1146 roku. Nie jest wykluczone, że po klęsce Igora i Światosława, w połowie sierpnia tegoż roku, powiązał swój los z nowym księciem kijowskim, Izjasławem Mścisławowiczem. Fakt pełnienia przez Wasyla wysokiego stanowiska w otoczeniu Światosława Olegowicza pozwala domniemywać, że pochodził z warstwy bojarskiej. Po sierpniu 1146 roku Połoczanin całkowicie znika ze stron źródeł co nie daje możliwości prześledzenia jego dalszych losów i przybliżenia sytuacji rodzinnej oraz statusu majątkowego.

Mirosław (Мирославъ). Posiadał słowiańskie dwuczłonowe imię, odnoszące się do dużej grupy nazw osobowych bazujących na wyrazie „слава” („sława”). Imię powstało przez połączenie tego wyrazu z rzeczownikiem „мир” („pokój”) i brzmiało jako „ten, który sławi pokój” lub „sławiący pokój”.²⁰ Znane było na Rusi od XI wieku.²¹

Brak patronimika Mirosława nie daje możliwości ustalenia jego ojca. *Latopis kijowski* zawiera jednak inną cenną informację, która pozwala rzucić światło na rodowód Mirosława. Źródło ruskie wskazuje, że był on wnukiem Chilicza: „Мирославъ Хиличъ вноукъ”.²² Ów Chilicz nie jest więcej spotykany ani w *Latopisie kijowskim*, ani w żadnym innym źródle ruskim. Niemniej jednak, musiał być dobrze znany latopisarzowi kijowskiemu, skoro ten podkreślił przynależność Mirosława do potomków Chilicza. Takie podkreślenie może też wskazywać na stosunkowo młody wiek Mirosława oraz na to, że w chwili sporządzenia zapisu latopisarskiego jego dziadek Chilicz jeszcze żył.

W XIX-wiecznej historiografii rosyjskiej spotkać można tezę, że Mirosław, wnuk Chilicza, był tożsamy z Mirosławem Andrejowiczem z otoczenia księcia kijowskiego

¹⁸ Н. Г. Бережков, *Хронология русского летописания*, s. 180.

¹⁹ *Ипатьевская летопись*, kol. 540. Zob. też: V. Nagirnyu, *Urzędnicy ziemi kijowskiej*, s. 293–296.

²⁰ П. П. Чучка, *Слов'янські особові імена українців: історико-етимологічний словник*, Ужгород 2011, s. 241.

²¹ Pierwszym znanym właścicielem tego imienia wśród elit ruskich był Mirosław z otoczenia Włodzimierza Wsiewłodowicza Monomacha. *Русская Правда*, [w:] *Памятники русского права*, вып. 1: *Памятники права Киевского государства X–XIII вв.*, сост. А. А. Зимин, Москва 1952, s. 113; *Новгородская первая летопись старшего и младшего изводов*, под ред. и с предисл. А. Н. Насонова, Москва–Ленинград 1950, s. 493.

²² *Ипатьевская летопись*, kol. 325.

Wsiewołoda Olegowicza²³, odnotowanym w *Latopisie kijowskim* w tym samym czasie.²⁴ Takie utożsamienie jest kuszące i przyjmując, że była to jedna osoba, można by było odtworzyć co najmniej trzy pokolenia rodu Mirosława: Chilicz – Andrej Chiliczowicz – Mirosław Andrejowicz. Są jednak poważne zastrzeżenia przeciwko utożsamieniu dwóch Mirosławów. Zakładając, że była to jedna osoba należałoby oczekiwać, że latopisarz za pierwszym razem wskaże jego imię i patronimik, ewentualnie doda imię dziadka, a przy kolejnym wzmiankowaniu ograniczy się podaniem samego imienia, jak to często robił w innych sytuacjach, w których kilka razy z rzędu wymieniał tę samą osobę. Ewentualnie, mógł jeszcze raz wymienić Mirosława z tym samym patronimikiem. On jednak wyraźnie rozgranicza dwie osoby o takim samym imieniu – jednego Mirosława nazywa Andrejewiczem („Мирослава Андрѣевича”)²⁵, drugiego – wnukiem Chilicza („Мирославъ Хиличъ вноукъ”).²⁶ Jest zatem oczywiste, że były to dwie różne osoby, żyjące w tym samym czasie i noszące takie same imię.²⁷

Mirosław pojawia się na stronach *Latopisu kijowskiego* tylko raz, pod 6654 (1146/1147) rokiem.²⁸ Wymieniono go w tym samym kontekście co Wasyla Połoczanina. Był wśród tych drużynników Światosława Olegowicza, których tysięcznik Uleb i Iwan Wojtiszcz namówili do odstąpienia od poparcia władcy kijowskiego Igora Olegowicza i przejścia na stronę Izjasława Mścisławowicza: „въ Стославлѣ полкоу. Василь Полачанинъ и Мирославъ Хиличъ вноукъ”.²⁹ Zapewne nie był szeregowym drużynnikiem, skoro elitom kijowskim zależało na przecignięciu go na swoją stronę. Nie da się jednak sprecyzować jakie konkretnie funkcje pełnił na służbie u Światosława Olegowicza. Nie wiadomo też, jak potoczyły się jego losy po klęsce Igora i Światosława, i zajęciu Kijowa przez Izjasława Mścisławowicza.

W źródłach ruskich odnaleźć można informacje o kilku osobach, żyjących w połowie i drugiej połowie XII wieku i posiadających patronim „Мирославич” lub będących wnukami osoby po imieniu Mirosław. W pierwszej kolejności należy tutaj wymienić Georgija Prokopicza i Iwora Jurjewicza, występujących na kartach *Latopisu kijowskiego* pod 6654 (1146/1147) rokiem i nazwanych wnukami Mirosława: „Гюрга Прокопьча. Ивора Гюргевиѣ Мирославла . вноука”.³⁰ Mimo tego jednak, że owi Georgij i Iwor po-

²³ Tak uważał m.in. S. Solowjow. С. М. Соловьев, *История России с древнейших времен*, кн. 1, т. 1–2, s. 498. Takiej możliwości nie odrzuca także współczesny rosyjski badacz Piotr Stefanowicz: П. С. Стефанович, *Князь и бояре: клятва верности и право отъезда*, [w:] А. А. Горский, В. А. Кучкин, П. Ф. Лукин, П. С. Стефанович, *Древняя Русь: очерки политического и социального строя*, Москва 2008, s. 243.

²⁴ *Ипатьевская летопись*, kol. 321.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem, kol. 325.

²⁷ V. Nagirnyy, *Urzędnicy ziemi kijowskiej*, s. 260–261. Identyfikacja poszczególnych osób w latopisach ruskich, szczególnie posługujących się takim samym imieniem, jest wyjątkowo trudna. Na ten problem zwracałem już uwagę we swoich wcześniejszych pracach, zob.: Ibidem, s. 32–36; Idem, *Problem identyfikacji osób w latopisach ruskich: Slawn i Slawn Borysowicz*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny”, 2020, t. 17, nr 2, s. 171–179. Por.: K. Jasiński, *Problemy identyfikacji osób w badaniach mediewistycznych*, [w:] *Genealogia – problemy metodyczne w badaniach nad polskim społeczeństwem średniowiecznym na tle porównawczym*, red. J. Hertel, Toruń 1982, s. 9–26.

²⁸ *Ипатьевская летопись*, kol. 325.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem, kol. 327.

wiązani byli z Olegowiczami, to kontekst latopisarski przemawia raczej za tym, że byli w podobnym do Mirosława wieku i bardziej wiarygodnym jest, że byli oni potomkami innego Mirosława, urzędnika Włodzimierza Wsiewołodowicza Monomacha³¹. Jeszcze kilku Mirosławowiczów spotkać można w drugiej połowie XII wieku na północy Rusi. Należą do nich wojewoda rzyański Iwor Mirosławowicz³², bojar nowogrodzki Prokopij Mirosławowicz³³ oraz posadnik nowogrodzki Jakun Mirosławowicz.³⁴ Ich przynależność do elit ziemi rzyańskiej i nowogrodzkiej oraz brak powiązań z południową Rusią zmuszają ostrożnie podchodzić do możliwości ich związków rodzinnych z Mirosławem, wnukiem Chilicza.

Wyjątkowo szczupłe informacje źródłowe nie pozwalają na rekonstrukcję życiorysu Mirosława. Wiadomo o nim jedynie, że był wnukiem Chilicza i w 1146 roku należał do drużyny księcia Nowogrodu Siewierskiego Światosława Olegowicza. Wraz ze swym władcą w sierpniu tegoż roku przebywał w Kijowie, gdzie uległ namowom miejscowych elit i przeszedł na stronę księcia perejasławskiego Izjasława Mścisławowicza. Nie jest wykluczone, że po zajęciu Kijowa przez Izjasława Mirosław związał swój los z nowym władcą kijowskim.

Kosniatko (Коснатко). Wymieniony w źródle jedynie z imienia, które podane zostało w kilku wersjach: „Коснатко”³⁵, „Къснѣтко”³⁶, „Къстажка”³⁷, „Костяшка”³⁸, „Кснаткови”³⁹, „Къснѣткови”⁴⁰. Wszystkie te wersje były zdrobnieniem chrześcijańskiego imienia „Костантинь”/„Кснѣтинъ”⁴¹. O ile odmiana Kosniatin/Konstantin była aktywnie wykorzystywana przez Rurykowiczów jako imię rodowe, o tyle wersje „Коснатко” i „Костяшко” popularne były w środowisku bojarskim.⁴² Brak informacji o patronimiku Kosniatka nie pozwala na ustalenia jego rodowodu.

Kosniatko pojawia się na kartach *Latopisu kijowskiego* dwukrotnie. Za każdym razem przy opisie wydarzeń z 6654 (1146/1147) roku. Po utracie Kijowa przez Igora Olegowicza w połowie sierpnia 1146 roku Światosław Olegowicz wycofał się do Czernihowa, gdzie zdobył wsparcie Włodzimierza i Izjasława Dawidowiczów. Po pięciu dniach udał

³¹ V. Nagirnyy, *Urzednicy ziemi kijowskiej*, s. 256–257. Por.: A. A. Гишпиус, *Скандинавский след в истории новгородского боярства (в развитие гипотезы А. А. Молчанова о происхождении посадничьего рода Горятиничей-Роговичей)*, [w:] *Slavica Helsingiensia*, vol. 27: *The Slavization of the Russian North. Mechanisms and Chronology*, ed. J. Nuorluoto, Helsinki 2006, s. 98.

³² *Ипатьевская летопись*, kol. 619.

³³ *Новгородская первая летопись*, s. 26, 211–212.

³⁴ *Ibidem*, s. 24, 26, 29, 32–33, 35, 164, 209, 211–212, 216, 220–221, 224, 472.

³⁵ *Ипатьевская летопись*, kol. 328.

³⁶ *Ibidem*, kol. 328, przyp. 69.

³⁷ *Ibidem*, kol. 328.

³⁸ *Ibidem*, kol. 328, przyp. 55.

³⁹ *Ibidem*, kol. 328.

⁴⁰ *Ibidem*, kol. 328, przyp. 67.

⁴¹ T. Skulina, *Staroruskie imiennictwo osobowe*, cz. 2, s. 72, 75; Г. К. Валеев, *О некоторых вариантах греческого имени Κοωνταντινος в летописных списках „Повести временных лет”*, [w:] *Этимологические исследования: сборник научных трудов*, вып. 5, Екатеринбург 1991, s. 87–88, 91.

⁴² *Ипатьевская летопись*, kol. 160 i przyp. 45; *Лаврентьевская летопись*, s. 171; *Новгородская первая летопись*, s. 177, 189; *Радзивилловская летопись*, [w:] ПСРЛ, т. 38, Ленинград 1989, s. 72; *Русская Правда*, s. 79, 108; С. Подлевський, *Графіті Чернігова у соціокультурному просторі Х–XVII ст.*, Чернівці 2018, s. 55–56. Zob. też: T. Skulina, *Staroruskie imiennictwo osobowe*, cz. 2, s. 186–187.

się do Kurska, a stamtąd do Nowogrodu Siewierskiego, żeby „оуставливать людий”⁴³, tj. wznowić kontrolę nad własnymi posiadłościami i nie dopuścić do ich opranowania przez Izjasława Mścisławowicza. W Czernihowie pozostawił swojego zaufanego człowieka, Kosniatkę, który miał pilnować, żeby Dawidowicze dotrzyмали sojuszu: „и речѣ имь Стославъ се ва вставливаю . Къстажка моужа своего . ачеть ваи таи к собѣ”⁴⁴. Był to bardzo rozsądny krok Światosława, gdyż wkrótce po jego wyjeździe z Czernihowa Dawidowicze zaczęli spiskować przeciwko niemu: „почаста Двѣдвича . доумати втаи . Стославла моужа”⁴⁵. Z dalszej informacji latopisarza wynika, że Włodzimierz i Izjasław postanowili schwytać Światosława i, jak można domniemywać, wydać w ręce Izjasława Mścisławowicza. O ich planach jednak szybko dowiedział się Kosniatko, który zdołał uprzedzić Światosława i uratować swego księcia: „быѣ же вѣсть . къ Кснаткови . моужю Стославлю вже Двѣдвича доумаета вти . браѣ своего . Стослава . и присла . Кснатко ко кнзю своему . река . кнже доумають в тобѣ хотать вти аче по та и прислета браѣта . не ѣзди к нима”⁴⁶. Na tym informacje latopisarskie na temat Kosniatki urywają się.

Powyższa relacja latopisarska wyraźnie przemawia na rzecz tego, że Kosniatko należał do najbardziej zaufanych osób Światosława Olegowicza. Mówi też o tym, że dobrze orientował się w sytuacji politycznej w Czernihowie oraz miał bliskie kontakty wśród miejscowych elit. Skłania to do przypuszczenia, że Kosniatko pochodził z ziemi czernihowskiej i od dłuższego już czasu przebywał na służbie u Światosława. Niestety, w źródłach nie zachowały się żadne informacje, które pozwoliłyby ustalić powiązania rodzinne, potomstwo i status majątkowy Kosniatki.

Piotr Ilicz (Петръ Ильичъ). Imię bojara – Piotr – wywodzi się z greckiego wyrazu *πετρος* (kamień) a co ważniejsze – od przydomka św. Szymona Apostoła zwanego Piotrem.⁴⁷ Na Rusi występuje już w drugiej połowie XI wieku⁴⁸, a w wieku XII staje się popularnym w różnych warstwach społecznych, w tym w środowisku bojarskim.⁴⁹

Patronim Piotra latopisarz podał w dwóch niewiele różniących się od siebie wersjach – „Ильичъ”⁵⁰, „Ильиничъ”⁵¹. Nie ma między nimi żadnej sprzeczności, gdyż obaj wskazują na to, że Piotr był synem osoby po imieniu Ilja. Osób z takim imieniem zachowane źródła wymieniają kilka. Jednym z nich był Ilja, wspomniany w *Latopisie nowogrodzkim* pod rokiem 6605 (1097/1098).⁵² Wiadomo o nim tylko to, że był człowiekiem zamożnym i posiadał własne sługi. Nie ma jednak poważniejszych przesłanek, żeby twierdzić, że mógł być ojcem Piotra. Jeszcze dwie osoby o takim imieniu znane są z nowogrodzkich gramot pisanych na korze brzoźowej nr 561 i 776.⁵³ Ich utożsamienie z ojcem Piotra jest

⁴³ *Ипатьевская летопись*, kol. 328.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Księga imion i świętych*, oprac. H. Fros SJ, F. Sowa, 4: M–P, Kraków 2000, kol. 595–596.

⁴⁸ *Лаврентьевская летопись*, s. 181.

⁴⁹ Zob. T. Skulina, *Staroruskie imiennictwo osobowe*, cz. 2, s. 207.

⁵⁰ *Ипатьевская летопись*, kol. 340.

⁵¹ *Ibidem*, przyr. 58.

⁵² *Новгородская первая летопись*, s. 202.

⁵³ *Древнерусские берестяные грамоты*, [w:] <http://gramoty.ru/birchbark/>, nr 561, 776 [dostęp: 5.7.2023]

jeszcze bardziej trudne, ponieważ obie gramoty powstały w latach 40–60-ch XII wieku, tj. w ostatnich latach życia Piotra lub, co bardziej prawdopodobne, już po jego zgonie.

Podawanie patronimika Piotra z końcówką „-ичь”, typową dla reprezentantów bojarstwa ruskiego, pozwala uważać, że wywodził się właśnie z tej warstwy społecznej.

Piotr Illicz pojawił na stronach *Latopisu kijowskiego* tylko raz. Pod 6655 (1147/1148) rokiem w źródle ruskim widnieje następujący zapis: „и быѣ к великоу дни на веребницю и тоу престависа добрыи старечь Петрѣ Ильичь . иже бѣ ѿца его мужь . оуже бо ѿ старости не можаше ни на конь всѣсти . бѣ емоу лѣтѣ чѣ”⁵⁴. Z powyższej narracji latopisarskiej można odnieść wrażenie, że Piotr został wspomniany w latopisie tylko dlatego, że był „мужь” ojca Światosława, księcia czernihowskiego Olega Światosławowicza. Wnikliwa analiza źródła pozwala jednak stwierdzić, że w chwili śmierci Illicz przebywał w obozie Światosława Olegowicza, który wracał z Moskwy, gdzie gościł u swego sojusznika, księcia Jerzego Włodzimierzowicza. Pozwala to na ostrożne przypuszczenie, że mimo bardzo poważnego wieku (ukończone 90 lat) Piotr mógł pełnić jeszcze jakieś funkcje, np. doradcze, przy dworze Światosława. W sposób pośredni świadczy o tym i podkreślenie zasług Piotra przez latopisarza.

Jeżeli chodzi o możliwych potomków Piotra Illicza to źródłem znana jest tylko jedna osoba z patronimem Piotrowicz. Chodzi o Worotysława Piotrowicza, który w 1228 roku pełnił funkcję posła od księcia kijowskiego Włodzimierza Rurykowicza do księcia włodzimierskiego Daniela Romanowicza.⁵⁵ Ze względu na dużą różnicę chronologiczną między pojawianiem się w źródłach Piotra i Worotysława (81 lat) związku rodzinne między nimi można wykluczyć.⁵⁶

Piotr jest rzadkim przykładem tego, kiedy znana jest nie tylko data śmierci osoby, ale również jej dokładny wiek w chwili zgonu oraz miejsce śmierci. Źródło ruskie podkreśla, że Piotr zmarł w Niedziele Palmową („на веребницю”⁵⁷), która w 1147 roku przypadała na 13 kwietnia.⁵⁸ Stało się to niedaleko grodu Nerinsk nad rzeką Oką, na pograniczu ziemi czernihowskiej i riazarskiej.⁵⁹ W chwili śmierci miał „лѣтѣ чѣ”⁶⁰, tj. 90 lat, co pozwala ustalić jego urodziny na 1056/1057 rok.

⁵⁴ *Ипатьевская летопись*, kol. 340.

⁵⁵ *Ibidem*, kol. 753; *Kronika halicko-wołyńska (Kronika Romanowiczów)*, wyd. D. Dąbrowski i in., Kraków–Warszawa 2017, s. 129. Biogram Worotysława zob. w: V. Nagirnyu, *Otoczenie księcia kijowskiego Włodzimierza Rurykowicza*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny”, t. 17, 2020, nr 3, s. 13–15. Tam też rozważania na temat możliwego ojca Worotysława. *Ibidem*, s. 14–15.

⁵⁶ Przeciwno powiązaniom rodzinnym między Piotrem a Worotysławem przemawia jeszcze jeden poważny argument. W chwili pojawienia się na kartach *Latopisu kijowskiego* Piotr Illicz miał już ukończone 90 lat. Jego ewentualni potomkowie musieli przyjść na świat o wiele wcześniej niż w 1146 roku i w 1228 roku mieliby już ok 100 lub więcej lat.

⁵⁷ O znaczeniu wyrazu „на веребницю”, zob.: А. А. Никольский, *О языке Ипатьевской летописи*, Варшава 1899, s. 116.

⁵⁸ Н. Г. Бережков, *Хронология русского летописания*, s. 147.

⁵⁹ Najbardziej uzasadnioną wydaje się identyfikacja latopisarskiego grodu Nerinsk z grodziskiem nad rzeką Nerinka, położonym niedaleko wsi Kaledinowka w rejonie Zaokskim, obwodu Tulskiego w federacji rosyjskiej. Г. А. Шебанин, *Летописный Нериньск*, „Археология Подмосковья”, вып. 19, 2023, s. 63–79.

⁶⁰ *Ипатьевская летопись*, kol. 340.

Sudomir Kuczebicz (Соудимира Коучебича). Posiadał słowiańskie imię powstałe przez połączenie czasownika „судити” (sądzić) i rzeczownika „мир” (pokój, świat).⁶¹ Jest to pierwszy przykład występowania imienia Sudomir na Rusi.

Patronim Sudomira podany w dopełniaczu jako „Коучебича”. Oznacza, że ojcem Sudomira była osoba po imieniu Kuczeb/Kouczeb, ewentualnie Kuczeba/Kouczeba. Jest to imię nietypowe dla średniowiecznej Rusi co zmusza poszukiwać jego etymologii nie w słowiańskim czy chrześcijańskim imiennictwie, lecz wśród lodów koczowniczych. Zdaniem ukraińskiego badacza Hryhorija Chałymonenki, imię Kuczeba miało połowieckie korzenie i wywodziło się od tureckich wyrazów „qoç” (baran) i „opa” (ród, plemię). Nie wykluczone, że początkowo nie było imieniem własnym, lecz wskazywało na przynależność osoby do pewnego połowieckiego rodu.⁶² Prawdopodobne jest zatem, że mogło być przydomkiem lub przezwiskiem ojca Sudomira i dopiero w przekazie ruskiego latopisarza nabrać brzmienia imienia własnego.

Przy analizie danych osobowych Sudomira Kuczebicza przywraca uwagę fakt, że imię druzynnika Światosława Olegowicza należy do słowiańskiego zasobu antropo-nimicznego, a druga część nazwy osobowej ma turecką, koczowniczą etymologię. Może to świadczyć o tym, że w chwili pojawienia się na świat Sudomira jego ojciec przebywał na Rusi przez dłuższy już czas i uległ wpływom ruskim, co poskutkowało nadaniem jego potomkowi słowiańskiego imienia.⁶³ Być może przybył do ziemi czernihowskiej razem z drugą żoną Olega Światosławowicza, ojca Światosława, córką księcia połowieckiego Osołuka (Osełuka) ok 1090 roku lub w 1107 roku, kiedy sam Światosław Olegowicz poślubił córkę księcia połowieckiego Аеру.

Sudomir Kuczebicz pojawił się na kartach latopisu pod datą 6655 (1147/1148) w kontekście opisu wyprawy Światosława Olegowicza do ziemi smoleńskiej w 1147 roku.⁶⁴ Wyprawa ta była zorganizowana władcą Nowogrodu Siewierskiego dla parcia swego sojusznika, księcia włodzimiersko-suzdalskiego Jerzego Włodzimierzowicza i dla przeciwdziałania koalicji Mścisławowiczów oraz Włodzimierza i Izjasława Dawidowiczów, władających wówczas Czernihowem i Starodubem. Pod grodem Diedosławem⁶⁵ do oddziałów Światosława Olegowicza dołączyli Połowcy z rodu Tok-

⁶¹ П. П. Чучка, *Слов'янські особові імена українців*, s. 336.

⁶² Г. І. Халімоненко, *Давньотюркські антропоніми в українських літописах X–XIII ст.*, „Вісник КНУ: Східні мови та літератури”, вип. 15, 2009, s. 8. Władimir Markow, popierając ogólnie zdanie H. Chałymonenka, proponuje także inne rozwiązanie i doszukuje się pochodzenia imienia Kuczeba/Kuczoba od tureckich wyrazów „silny” i „ród, plemię” (niestety, autor ten przytacza te wyrazy jedynie w cyrylicznej transkrypcji). В. И. Марков, *Тюркский след в истории Украины X–XVII вв.*, Санкт-Петербург 2016, s. 240. Warto w tym miejscu podkreślić, że przykład Kuczeby nie jest jedynym przykładem przekształcenia przez ruskich latopisarzy tureckich wyrazów w imiona własne. Można tutaj wymienić chociażby Koczkarą, miłostnika księcia kijowskiego Światosława Wsiewołodowicza. Szerzej o tym: В. Нагірний, *Об оточенні киевського князя Святослава Всеволодовича: милостник Кочкар*, [w:] *Актуальні проблеми історично-етимологічного дослідження: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, Витебськ, 23–24 квітня 2021 р.*, ред. А. Н. Дулов, Витебськ 2021, s. 156–158.

⁶³ Według Swietłany Pletniewej, Sudomir był koczownikiem, prawdopodobnie Torkiem, posiadającym słowiańskie imię i przebywającym na służbie w księcia ruskiego. С. А. Плетнева, *Половцы*, Москва 1990, s. 94, 108. Z kolei, Anna Litwina i Fiodor Uspieński dopuszczają mieszane pochodzenie Sudomira. А. Ф. Литвина, Ф. Б. Успенский, *Русские имена половцев князей: Междинастические контакты сквозь призму антропонимики*, Москва 2013, s. 212–213.

⁶⁴ O chronologii tych wydarzeń zob.: Н. Г. Бережков, *Хронология русского летописания*, s. 147.

⁶⁵ Obecnie wieś Diediłowo w rejonie Kirejewskim obwodu Tulskiego w federacji rosyjskiej.

sobiczów. Światosław oddał komendę nad nimi dwóm wojewodom – Sudomirowi Kuczebiczowi i Gorenowi: „Сѡславъ же приде къ Дѣдославлю. и тоу придоша к нему друзии Половиць . Токсобичи и пристави к нимъ Соудимира Коучебича . и Горѣна”⁶⁶. Z dalszej relacji latopisarskiej wiadomo, że dowodzone przez Sudomira i Gorena oddziały połowieckie wkroczyły do ziemie smoleńskiej i złupili tereny nad rzeką Ugrą.⁶⁷

Krótkie informacje latopisarskie dają możliwość przypuszczać, że Sudomir Kuczebicz wywodził się z ludów koczowniczych, najprawdopodobniej z jednego z plemion połowieckich i na służbie u Światosława Olegowicza pełnił funkcję wojewody, dowodzącego sojuszniczymi oddziałami połowieckimi. Niestety, dalsze losy wojewody, jak również jego potomkowie czy posiadane dobra nie są znane.

Goren (Горѣна). Znany jedynie z imienia, etymologia którego nie jest jasna. Według Pawła Czuczki, imię miało brzmieć jako Goryn, należeć do słowiańskiego zasobu antroponimicznego i wywodzić się od wyrazu „гора” (góra).⁶⁸ Zdaniem Swietłany Pletniewej, prawidłową wersją antroponimu jest Gorepa a jego właściciel miał pochodzić z ludów koczowniczych.⁶⁹ Do Połowców, przebywających na ruskiej służbie, zalicza Gorena także Iryna Czuhajewa, lecz etymologii jego imienia nie tłumaczy.⁷⁰

Goren jest odnotowany w *Latopise kijowskim* pod 6655 (1147/1148) rokiem obok Sudomira Kuczebicza podczas wyprawy do ziemi smoleńskiej: „Сѡславъ [...] пристави к нимъ Соудимира Коучебича . и Горѣна”⁷¹. Informacja latopisarska mówi jednoznacznie, że pełnił wówczas funkcję wojewody z ramienia Światosława Olegowicza i dowodził oddziałami sojuszniczych Połowców. Niestety nic więcej na temat Gorena nie da się powiedzieć.

***

Zachowane informacje źródłowe pozwalają zidentyfikować sześć osób z otoczenia Światosława Olegowicza w okresie jego rządów w Nowogrodzie Siewierskim. Wszystkie te osoby pojawiają się na kartach źródeł ruskich w bardzo wąskim przedziale czasowym obejmującym lata 1146–1147, tj. na początku rządów księcia w grodzie nad Desną. Należą do nich: Wasyl Połoczanin, Mirosław wnuk Chilicza, Kosniatko, Piotr Illicz, Sudomir Kuczebicz i Goren. Pierwszy z nich – Wasyl Połoczanin – wywodził się z ziemi połockiej i na służbie w Światosława mógł pojawić się ok 1143 roku. Przed 1146 rokiem osiągnął już wysokie stanowisko, najprawdopodobniej wojewody. Swoje obowiązki pełnił do sierpnia 1146 roku, kiedy zdradził swego władcę i przeszedł na stronę elit kijowskich. Drugi – Mirosław – był wnukiem nieznanego bliżej Chilicza. Brak jest podstaw do jego utożsamienia z Mirosławem Andrejewiczem z otoczenia księcia kijow-

A.A. Майоров, *К вопросу о локализации летописного Дедослава*, „Вестник Костромского государственного университета им. Н. А. Некрасова”, t. 22, 2016, nr 2, s. 21–24.

⁶⁶ *Ипатьевская летопись*, kol. 342.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ П. П. Чучка, *Слов'янські особові імена українців*, s. 133.

⁶⁹ С. А. Плегнева, *Половцы*, s. 94, 108.

⁷⁰ І. К. Чугаєва, *Чернігівське літописання XI–XIII ст.: історіографічний міф чи історичне джерело?*, Чернівці 2018, s. 91.

⁷¹ *Ипатьевская летопись*, kol. 342.

skiego Wsiewołoda Olegowicza. O Mirosławie wiadomo, że latem 1146 roku przebywał ze swym księciem w Kijowie i był jednym z dowódców drużyny Światosława. Podobnie jak Wasyl Połoczanin, zdradził swego suzerena i powiązał swój dalszy los z kijowskimi elitami. Kosniastko, w odróżnieniu od Wasyla Połoczanina i Mirosława, nie opuścił Światosława po jego ucieczce z Kijowa. W drugiej połowie 1146 roku reprezentował swego księcia w pertraktacjach z czernihowskimi Dawidowiczami i zdołał uchronić Olegowicza przed zawiązanym przeciwko niemu spiskiem. Posiadał dobre kontakty wśród elit czernihowskich co pozwala na ostrożne przypuszczenie, że mógł wywodzić się z ziemi czernihowskiej. Do najbardziej zaufanych ludzi Światosława Olegowicza należał również Piotr Illicz, który zaczynał swoją służbę jeszcze u ojca Światosława, Olega Światosławowicza. Później przeszedł na służbę do Światosława i pozostawał na niej aż do swego zgonu w dniu 13 kwietnia 1147 roku w wieku 90 lat. Nie wiadomo dokładnie jakie stanowisko zajmował przy dworze Światosława, można jednak domyślać się, że był jednym z doradców księcia nowogrodzko-siewierskiego. O dwóch ostatnich z wymienionych – Sudomirze Kuczebiczu i Gorenie – wiadomo jedynie, że w 1147 roku pełnili funkcje wojewodów na służbie w Światosława Olegowicza i z ramienia księcia dowodzili oddziałem sojusznicznych Połowców w czasie wyprawy do ziemi smoleńskiej. Ich pochodzenie nie jest znane. Z pewną ostrożnością można wysnuć tezę, że Sudomir miał korzenie koczownicze, prawdopodobnie połowieckie. Być może z ludów koczowniczych wywodził się także Goren.

BIBLIOGRAFIA - REFERENCES

Sources:

Drevnerusskie berestyanye gramoty, [in:] <http://gramoty.ru/birchbark/>, nr 561, 776 [dostęp: 5.7.2023]

Ipatyevskaya letopis', [in:] *Polnoe sobranie russkikh letopisey*, t. 2, Sankt-Peterburg 1908.

Kronika halicko-wołyńska (Kronika Romanowiczów), wyd. D. Dąbrowski i in., Kraków-Warszawa 2017.

Lavrentyevskaya letopis', [in:] *Polnoe sobranie russkikh letopisey*, t. 1, Leningrad 1926–1928.

Novgorodskaya pervaya letopis'starshego i mladshego izvodov, pod red. i s predisl. A. N. Nasonova, Moskva-Leningrad 1950.

Russkaya Pravda, [in:] *Pamyatniki russkogo prava*, vyp. 1: *Pamyatniki prava Kievskogo gosudarstva X–XIII vv.*, sost. A. A. Zimin, Moskva 1952, s. 73–234.

Radzivilovskaya letopis', [in:] *Polnoe sobranie russkikh letopisey*, t. 38, Leningrad 1989.

Studies:

Berezhkov N. G., *Khronologiya russkogo letopisaniya*, Moskva 1963.

Chuchka P. P., *Slov'jans'ki osobovi imena ukrai'nciv: istoryko-etymologichnyj slovnyk*, Uzhhorod 2011.

Chuhayeva I. K., *Chernihiv's'ke litopysannya XI–XIII st.: istoriografichnyy mif chy istorychne dzhe-relo?*, Chernihiv 2018.

Dimnik M., *The dynasty of Chernigov, 1146–1246*, Cambridge 2003.

Gippius A. A., *Skandinavskii sled v istorii novgorodskogo boyarstva (v razvitie gipotezy A. A. Molchanova o proischozhenii posadniechego roda Gyuratinovichei–Rogovichei)*, [in:] *Slavica Helsingiensia*, vol. 27: *The Slavization of the Russian North. Mechanisms and Chronology*, ed. J. Nuorluoto, Helsinki 2006, s. 93–108.

- Halymonenko G. I., *Davnyotyurks'ki antroponimy v ukrains'kykh litopysakh X–XIII st.*, „Visnyk KNU: Skhidni movy ta literatury”, vyp. 15, 2009, s. 4–9.
- Hrushevskii M. S., *Volynskii vopros, 1097–1102 z.*, Kiev 1891.
- Jasiński K., *Problemy identyfikacji osób w badaniach mediewistycznych*, [in:] *Genealogia – problemy metodyczne w badaniach nad polskim społeczeństwem średniowiecznym na tle porównawczym*, red. J. Hertel, Toruń 1982, s. 9–26.
- Księga imion i świętych*, oprac. H. Fros SJ, F. Sowa, t. 1: A–C, Kraków 1997.
- Księga imion i świętych*, oprac. H. Fros SJ, F. Sowa, t. 4: M–P, Kraków 2000.
- Litvina A. F., Uspensky F. B., *Russkie imena polovetskikh kniazei: Mezhdinasticheskie kontakty skvoz' prizmu antroponimiki*, Moskva 2013.
- Litvina A. F., Uspensky F. B., *Vybor imeni u russkikh knyazey v X–XVI vv.: Dinasticheskaya istoriya skvoz' prizmu antroponimiki*, Moskva 2006.
- Markov V. I., *Tyurkskii sled v istorii Ukrainy X–XVII vv.*, Sankt-Peterburg 2016.
- Mayorov A. A., *K voprosu o lokalizacii letopisnogo Dedoslavlia*, „Vestnik Kostromskogo gosudarstvennogo universiteta im. N. A. Nekrasova”, t. 22, 2016, nr 2, s. 21–24.
- Nagirnyy V., *Ob okruzhenii kievskogo knyazya Svyatoslava Vsevolodovicha: milostnik Kochkar*, [in:] *Aktualniye problemy istochnikovedeniya: materialy VI Mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferencii, Vitebsk, 23–24 aprelya 2021 g.*, red. A. N. Dulov, Vitebsk 2021, s. 156–158.
- Nagirnyy V., *Otoczenie księcia kijowskiego Włodzimierza Rurykowicza*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny”, t. 17, 2020, nr 3, s. 11–29.
- Nagirnyy V., *Problem identyfikacji osób w latopisach ruskich: Stawn i Stawn Borysowicz*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny”, 2020, t. 17, nr 2, s. 171–179.
- Nagirnyy V., *Urzednicy ziemi kijowskiej od drugiej polowy XI do pierwszej polowy XIII wieku. Studium prozopograficzne*, Kraków 2021.
- Nikolskii A. A., *O yazike Ipatyevskoi letopisi*, Varshava 1899.
- Pletneva S. A., *Polovcy*, Moskva 1990.
- Podlev'skyy S., *Hrafiti Chernihova u sociokul'turnomu prostori X–XVII st.*, Chernihiv 2018.
- Shebanin G. A., *Letopisnyi Nerin'sk*, „Arkheologiya Podmoskovya”, vyp. 19, 2023, s. 63–79.
- Skrypnyk L. G., *Dzyatkivs'ka N. P.*, *Vlastni imena lyudey. Slovnyk-dovidnyk*, Kyiv 2005.
- Skulina T., *Staroruskie imiennictwo osobowe*, cz. 2, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974.
- Soloviov S. M., *Istoriya Rossii s drevneishikh vremen*, kn. 1, t. 1–2, Moskva 1959.
- Stefanovich P. S., *Knyaz' i boyare: klyatva vernosti i pravo otezda*, [in:] Gorskii A. A., Kuchkin V. A., Lukin P. F., *Stefanovich P. S., Drevnyaya Rus': ocherki politicheskogo i socialnogo stroya*, Moskva 2008, s. 148–269.
- Valeev G. K., *O nekotorykh variantakh grecheskogo imeni Κωνσταντινος v letopisnykh spiskakh „Povesti vremennykh let”*, [in:] *Etimologicheskiye issledovaniya: sbornik nauchnykh trudov*, vyp. 5, Ekaterinburg 1991, s. 87–93.
- Voytovich L. V., *Halyts'ko-volyns'ki etyudy*, Bila Tserkva 2011.
- Voytovich L. V., *Knyazha doba na Rusi: portrety elity*, Bila Tserkva 2006.

